

بررسی اقتصاد جهان

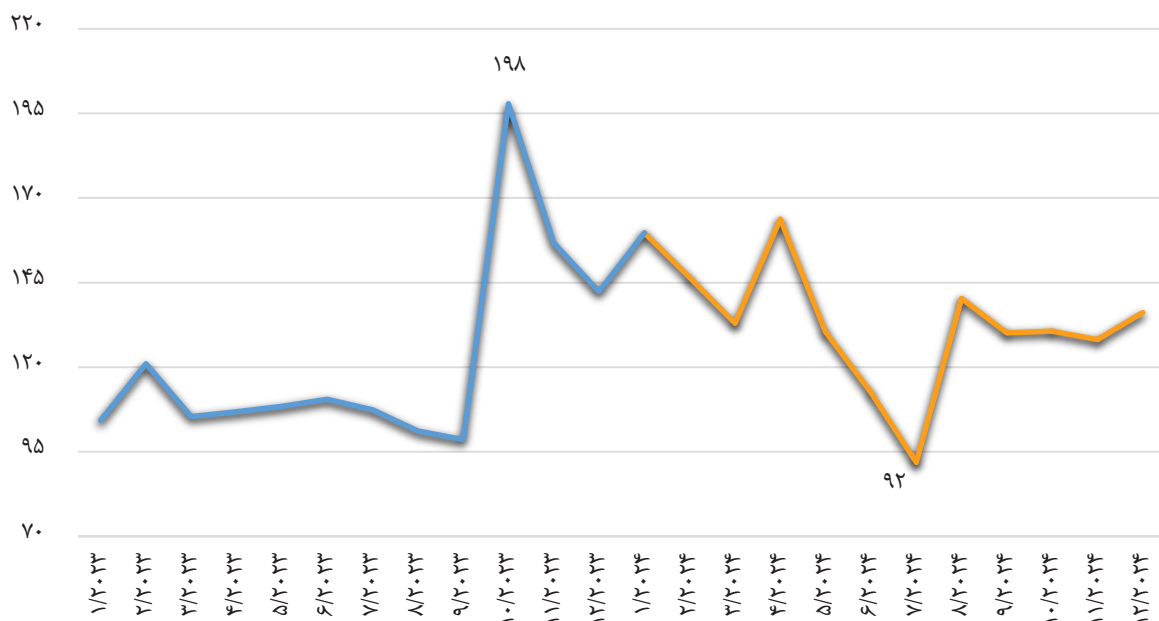

سال ۲۰۲۴ در حالی به پایان رسید که جهان با مجموعه‌ای از تنش‌های ژئوپلیتیکی روبه‌رو بود. اتفاقاتی که انتظار می‌رفت در بازه‌های طولانی رخ دهند، در مدت‌زمانی کوتاه به وقوع پیوستند. این سرعت تحولات در عرصه سیاست جهانی باعث شد که نگاه فعالان اقتصادی به آینده اقتصاد جهان، حول محور «بی‌ثباتی ژئوپلیتیک» شکل بگیرد.

به همین دلیل، می‌توان گفت سال ۲۰۲۴، مشابه سال ۲۰۲۳، تحت تأثیر «ریسک‌های ژئوپلیتیکی» پیش رفت و همچنان «نااطمینانی» یکی از پر تکرارترین مفاهیم در تحلیل‌های جهانی بود. نتایج برخی نظرسنجی‌های مؤسسات بین‌المللی نیز این موضوع را تأیید می‌کند. برای مثال، نظرسنجی مؤسسه مک‌کنزی که از مدیران اجرایی شرکت‌های سراسر دنیا انجام شد، نشان داد که در آغاز و پایان سال ۲۰۲۴، «بی‌ثباتی ژئوپلیتیک» یکی از مهم‌ترین نگرانی‌های فعالان اقتصادی درباره «ریسک‌های بالقوه رشد اقتصادی در ۱۲ ماه آینده» بوده است.

در واقع، نگرانی شرکت‌کنندگان در این نظرسنجی درباره «بی‌ثباتی‌های سیاسی جهانی» و احتمال شدت گرفتن درگیری‌ها در مناطق مختلف، بر سایر ریسک‌های اقتصادی سایه افکنده بود. ادامه جنگ اوکراین و افزایش تنش‌ها در خاورمیانه از جمله عواملی بودند که نقش مهمی در شکل‌گیری این نگرانی‌ها داشتند.

جلوه دیگری از اهمیت یافتن خطرات ژئوپلیتیک در تصمیم‌گیری فعالین اقتصادی را می‌توان در وضعیت شاخص جلودی GPR (geopolitical risk) در سال ۲۰۲۴ مشاهده کرد. روند شاخص مذکور نشان می‌دهد میانگین GPR در سال ۲۰۲۴ بالاتر از میانگین آن در سال ۲۰۲۳ قرار داشته است.

روند شاخص ریسک ژئوپلیتیکی جهان

نظرسنجی مؤسسه مک‌کنزی نکته جالب دیگری را نیز نشان داد. پاسخ‌دهندگان در ابتدای سال ۲۰۲۴، پس از «بی‌ثباتی ژئوپلیتیک»، دومین ریسک بالقوه برای رشد اقتصاد جهانی را «تغییرات رهبران سیاسی» عنوان کردند. این موضوع طبیعی به نظر می‌رسید، زیرا سال ۲۰۲۴ از نظر برگزاری انتخابات ملی و مشارکت مردم در رای‌گیری، سالی بی‌سابقه بود. طبق گزارش رویترز، در این سال بیش از ۲ میلیارد نفر در سراسر جهان در انتخابات ملی شرکت کردند که منجر به تغییرات

مهمی در سطح رهبران سیاسی شد. اما در پایان سال ۲۰۲۴، زمانی که نتایج اکثر انتخابات، به ویژه انتخابات آمریکا، مشخص شد، تکرار این نظرسنجی نشان داد که رده‌بندی ریسک‌های احتمالی از دید مدیران اجرایی شرکت‌ها تغییر کرده است. این بار، «تغییرات در سیاست‌های تجاری» با محوریت تعرفه‌ها پس از «بی‌ثباتی ژئوپلیتیک» به عنوان دومین ریسک برجسته مطرح شد. به‌وضوح می‌توان تأثیر انتخاب ترامپ به عنوان رئیس‌جمهور ایالات متحده را بر اقتصاد جهانی مشاهده کرد. در واقع، در میان تمام عدم قطعیت‌های پیش‌روی فعالان اقتصادی، تنها یک قطعیت وجود داشت: پدیده ترامپ و ایجاد «نااطمینانی»های جهانی.

مروری کوتاه بر گزارش سالانه بانک جهانی با عنوان «چشم‌انداز اقتصاد جهانی»، که در ژانویه ۲۰۲۵ منتشر شد، می‌تواند دیدگاه روشنی از نظر کارشناسان این نهاد در مورد وضعیت اقتصاد جهانی ارائه دهد. فضای کلی گزارش حاکی از وجود نوعی ناامیدی و هشدارهای جدی است. این گزارش تأکید می‌کند که اقتصادهای در حال توسعه نباید نسبت به چالش‌های پیش‌رو دچار توهم شوند، به ویژه آنکه ۲۵ سال آینده به مراتب سخت‌تر از ۲۵ سال گذشته خواهد بود. این واقعیت ضرورت طراحی یک برنامه جدید را توجیه می‌کند؛ برنامه‌ای که هدف آن تقویت ظرفیت کشورهای در حال توسعه باشد و به آن‌ها این امکان را بدهد تا از فرصت‌های رشد اقتصادی به‌خوبی بهره‌برداری کنند. بانک جهانی معتقد است که برخی از چالش‌های پیش‌رو، با سیاست‌های مناسب می‌توانند به فرصت تبدیل شوند. با توجه به ارتباطات تجاری نزدیک میان کشورهای در حال توسعه، این کشورها می‌توانند با تسریع در اصلاحات جهت جذب سرمایه‌گذاری و تقویت روابط تجاری، مزایای زیادی برای خود ایجاد کنند. همچنین، با تمرکز بر بهبود زیرساخت‌ها، ارتقاء سرمایه انسانی و توجه به اقتصاد سبز، می‌توانند رشد اقتصادی خود را تقویت نمایند.

گزارش بانک جهانی در ادامه به این نکته اشاره می‌کند که پایان سال ۲۰۲۴ با آغاز آخرین سال از ربع اول قرن بیست و یکم همزمان است و به یک روایت تاریخی اشاره می‌کند. در سپتامبر سال ۲۰۰۰، سندی به نام «اعلامیه هزاره» در سازمان ملل تصویب شد که در آن اهدافی مطرح و کشورهای عضو متعهد شدند تا «نوع بشر را از فقر رها کنند» و «حق توسعه را برای همه به واقعیت بدل سازند». پس از ۱۵ سال و با توجه به پیشرفت‌های اولیه‌ای که در سال‌های آغازین قرن ۲۱ به وقوع پیوسته بود، مهلت سخت‌گیرانه‌تری تعیین شد: «ما متعهد می‌شویم که تا سال ۲۰۳۰ فقر و گرسنگی را در سراسر جهان ریشه‌کن کنیم». اما اکنون، در آستانه پایان ربع اول قرن ۲۱، گزارش بانک جهانی نشان می‌دهد که این اهداف بلندپروازانه تا سال‌ها محقق نخواهند شد. واضح است که چشم‌انداز رشد بلندمدت برای اقتصادهای در حال توسعه در وضعیت‌ترین خود از آغاز قرن ۲۱ قرار دارد. تا سال ۲۰۳۰، بیش از ۶۰۰ میلیون نفر همچنان در فقر شدید باقی خواهند ماند و گرسنگی و سوءتغذیه سرنوشت تقریباً همان تعداد از مردم خواهد بود.

۲-۱-۲) رشد اقتصادی جهان

بر مبنای آخرین گزارش بانک جهانی انتظار می‌رود رشد اقتصاد جهانی در سال ۲۰۲۵ در سطح ۲.۷ درصد ثابت بماند. پیش‌بینی مذکور نشان می‌دهد که این عدد ۰.۴ درصد کمتر از میانگین دوره ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹ خواهد بود و تولید کماکان پایین‌تر از وضعیت پیش از همه‌گیری کرونا قرار خواهد داشت. به نظر می‌رسد رشد اقتصاد جهانی در حال تثبیت در نرخ پایینی است که برای توسعه پایدار کافی نیست، به ویژه اینکه ممکن است با موانع بیشتری از جمله افزایش نااطمینانی، تغییرات نامطلوب در سیاست‌های تجاری، تنش‌های ژئوپلیتیکی، تداوم تورم و بلایای طبیعی مرتبط با تغییرات اقلیمی مواجه شود. نرخ رشد در اقتصادهای پیشرفته در سال ۲۰۲۴ حدود ۱.۷ درصد برآورد شده و پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۲۵ نیز در همین سطح باقی بماند که کمتر از سرعت رشد در دهه پیش از همه‌گیری کرونا است. به نظر می‌رسد سیاست‌های پولی انقباضی در کشورهای پیشرفته و رشد سریع‌تر اقتصادهای نوظهور منجر شده تا رشد اقتصادی کشورهای پیشرفته کمتر از نرخ رشد اقتصاد جهانی پیش‌بینی شود.

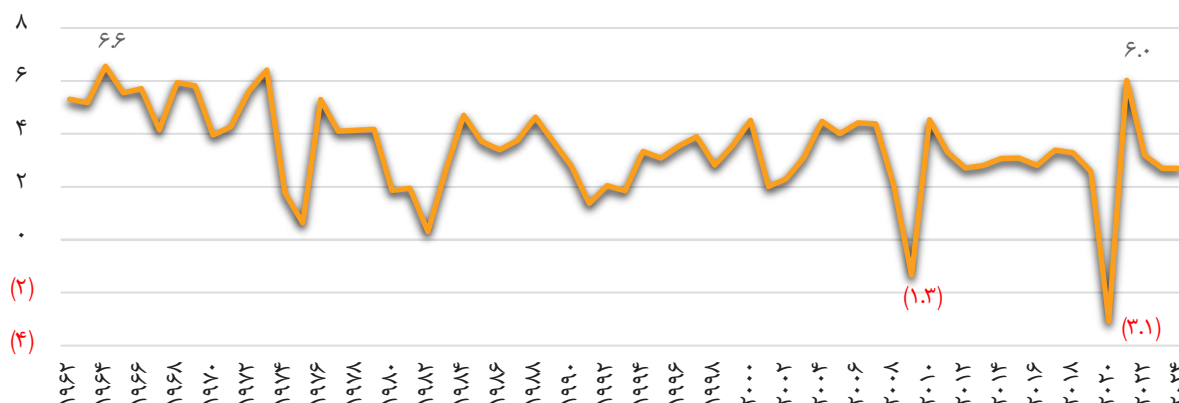
نرخ رشد اقتصادی در مناطق جهان

واحد: درصد

منطقه	سال ۲۰۲۲	سال ۲۰۲۳	برآورد سال ۲۰۲۴	پیش‌بینی سال ۲۰۲۵
جهان	۳,۲	۲,۷	۲,۷	۲,۷
کشورهای پیشرفته	۲,۸	۱,۷	۱,۷	۱,۷
اروپا	۳,۵	۰,۴	۰,۷	۱
اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه	۳,۷	۴,۲	۴,۱	۴,۱

گزارش بانک جهانی پیش‌بینی می‌کند که سال ۲۰۲۵ رشد اقتصادی در اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه در حدود ۴ درصد تثبیت شود به نحوی که سطح تولید در این کشورها به‌طور کلی تا سال ۲۰۲۶ بیش از ۵ درصد پایین‌تر از شرایط قبل از همه‌گیری کرونا باقی بماند. به بیان دیگر، اقتصادهای در حال توسعه که قرن ۲۱ را با مسیری برای کاهش فاصله درآمدی با ثروتمندترین اقتصادها آغاز کردند، اکنون در بیشتر موارد دچار چالش شده‌اند. بیشتر عواملی که موجب رشد آن‌ها شد، کم‌رنگ شده‌اند و به جای آن‌ها، موانعی جدی ظهور کرده‌اند: رشد ضعیف سرمایه‌گذاری و بهره‌وری، جمعیت‌های سالخورده در تقریباً تمامی کشورها به جز فقیرترین‌ها، تنش‌های ژئوپولتیکی رو به افزایش و خطرات فزاینده ناشی از تغییرات اقلیمی، بخشی از موانع پیش‌روی اقتصادهای در حال توسعه هستند.

نمودار زیر رشد اقتصادی جهان را از سال ۱۹۶۲ تا سال ۲۰۲۴ نشان می‌دهد. میانگین نرخ رشد اقتصادی جهان برای بازه زمانی ۶۰ ساله (۱۹۶۵-۲۰۲۴) در حدود ۳,۳ درصد است. بیشترین نرخ رشد اقتصادی جهان ۶,۶ درصد برای سال ۱۹۶۴ ثبت شده است. در سال‌های ۱۹۷۳ و ۲۰۲۱ نیز اقتصاد جهان به ترتیب رشدهای ۶,۴ و ۶ درصد را تجربه کرده است. کمترین رشد اقتصادی نیز برای سال ۲۰۲۰ با رقمی معادل -۳,۱ درصد ثبت شده است. رشد اقتصادی جهان در سال ۲۰۰۹ نیز برابر -۱,۳ درصد بوده است. به غیر از دو سال مذکور اقتصاد جهانی با رشدهای منفی مواجه نبوده است. اگر سال‌های مذکور نادیده گرفته شوند می‌توان گفت رشد اقتصادی در محدوده ۰,۳ درصد تا ۶,۶ درصد در نوسان بوده است.

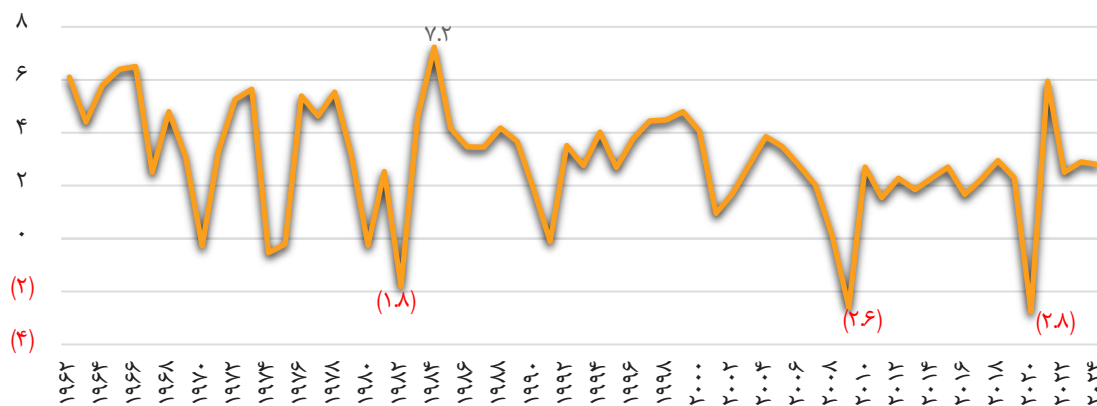

روند رشد اقتصادی جهان

۲-۱-۳) رشد اقتصادی آمریکا

هرچند در آمریکا رشد اقتصادی در نیمه نخست سال ۲۰۲۴ کمی قوی‌تر از حد انتظار بود، اما فعالیت‌های اقتصادی در اواخر سال گذشته نشانه‌هایی از کاهش سرعت را بروز داد که انعکاس دهنده تعدیل در شرایط بازار کار و محتاط شدن مصرف‌کنندگان بود. به‌طور کلی، داده‌های آمریکا نشان می‌دهد که اقتصاد ایالات متحده ممکن است در حال نزدیک شدن به یک فرود نرم باشد، به‌طوری که پیش‌بینی می‌شود رشد اقتصادی آن کاهش یابد و در عین حال تورم به تدریج به سمت

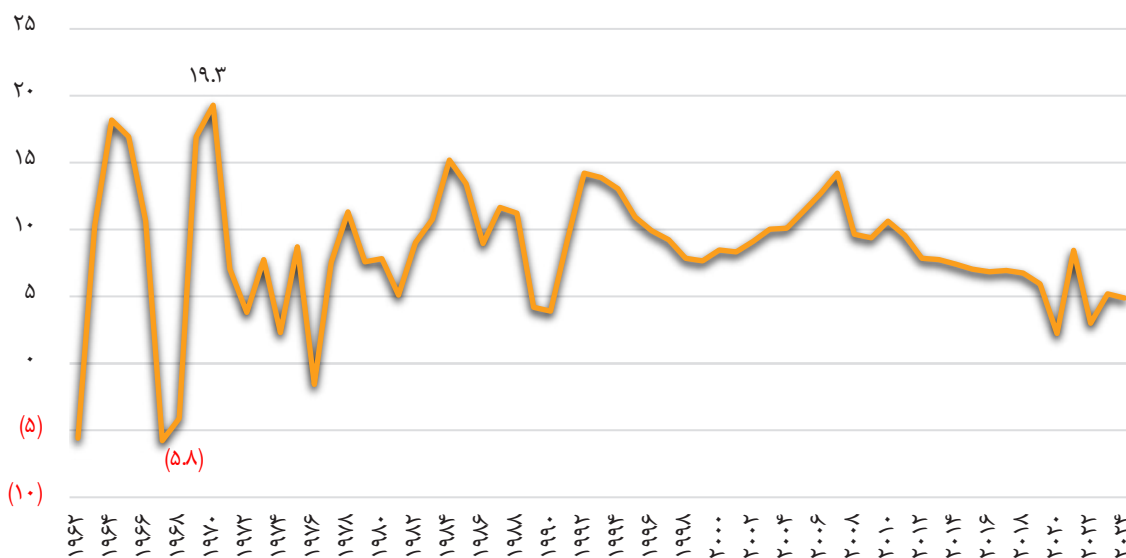
سطح هدف خود (۲٪) حرکت کند. طبق پیش‌بینی بانک جهانی، انتظار می‌رود رشد اقتصادی آمریکا در سال ۲۰۲۵ به ۲.۳ درصد و در سال ۲۰۲۶ به ۲ درصد کاهش یابد، این در حالی است که ادامه پیشرفت در کاهش تورم، فدرال رزرو را قادر خواهد ساخت تا به تسهیل بیشتر سیاست‌های پولی و کاهش نرخ بهره ادامه دهد. در نمودار زیر روند رشد اقتصاد آمریکا از ۱۹۶۲ تا ۲۰۲۴ قابل مشاهده است. میانگین رشد این کشور در بازه ۶۰ ساله چیزی در حدود ۳ درصد برآورد می‌شود.

روند رشد اقتصادی آمریکا

۴-۱-۲) رشد اقتصادی چین

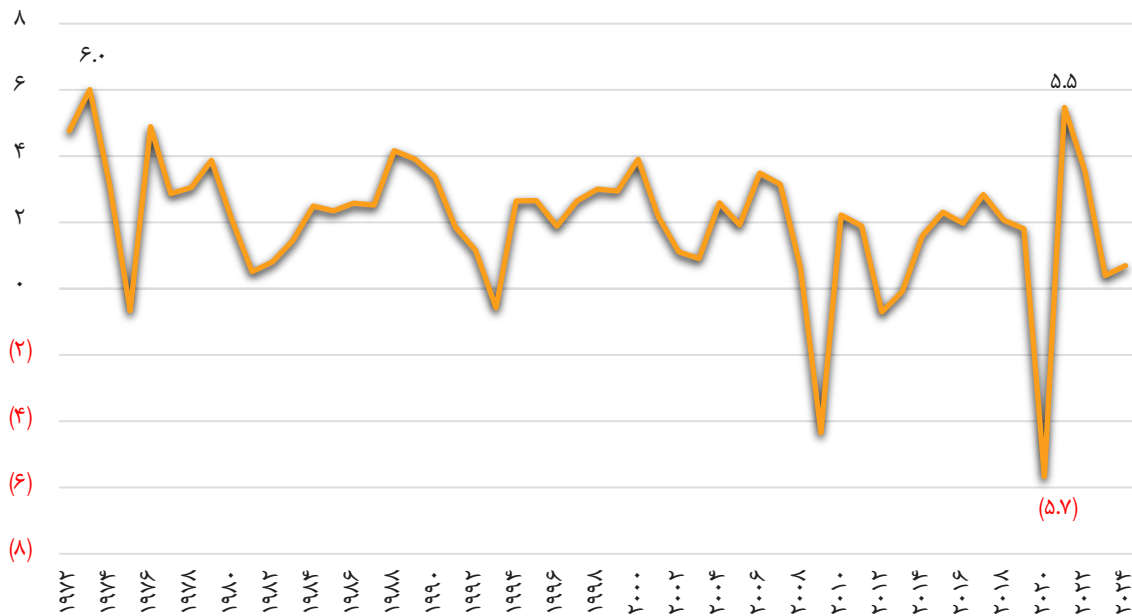
رشد اقتصادی چین در سال ۲۰۲۴ به حدود ۴.۹ درصد کاهش یافت. اگر داده‌های مربوط به دوران همه‌گیری کرونا را از تحلیل روند رشد کنار بگذاریم، نرخ سال ۲۰۲۴ کم‌ترین نرخ رشد در بیش از سه دهه گذشته برای چین محسوب می‌شود. با این حال بانک جهانی پیش‌بینی می‌کند برای سال ۲۰۲۵ نرخ رشد باز هم کاهش یافته و به عدد ۴.۵ درصد برسد. برای سال ۲۰۲۶ نیز پیش‌بینی می‌شود که رشد اقتصادی به ۴ درصد کاهش یابد، چراکه افزایش بدهی‌های بخش خصوصی و دولتی، سرمایه‌گذاری را تحت تاثیر قرار می‌دهد و کاهش رشد بهره‌وری، درآمدها و مصارف را محدود می‌کند. بعلاوه آنکه رشد بالقوه چین همچنان متأثر از کاهش جمعیت قرار خواهد گرفت، زیرا در حال حاضر نرخ باروری به‌طور قابل توجهی پایین‌تر از نرخ جایگزینی است. با این حال مهم‌ترین ریسک در مقابل چشم‌انداز رشد اقتصادی چین، روی کار آمدن ترامپ و تحول روابط تجاری با آمریکا است. در نمودار زیر نرخ رشد اقتصادی چین از ۱۹۶۲ تا ۲۰۲۴ قابل مشاهده است. میانگین رشد اقتصادی چین در بازه ۶۰ ساله چیزی در حدود ۸.۵ درصد برآورد می‌شود.

روند رشد اقتصادی چین

۵-۱-۲) رشد اقتصادی اروپا

رشد اقتصادی سال ۲۰۲۴ در منطقه یورو به دلیل ضعف در مصرف، سرمایه‌گذاری تجاری و فعالیتهای صنعتی، دچار اختلال شد که بخشی از آن به علت تأثیرات قیمت‌های بالای انرژی بود، به‌ویژه در آلمان که تقریباً ۳۰ درصد از تولید ناخالص داخلی منطقه یورو را تشکیل می‌دهد. پیش‌بینی بانک جهانی برای سال ۲۰۲۵ حاکی از رشد ۱ درصدی در این منطقه است. نمودار زیر نرخ رشد اقتصادی اروپا از ۱۹۷۲ تا ۲۰۲۴ را نشان می‌دهد.

روند رشد اقتصادی اروپا

۲-۲) تورم جهانی

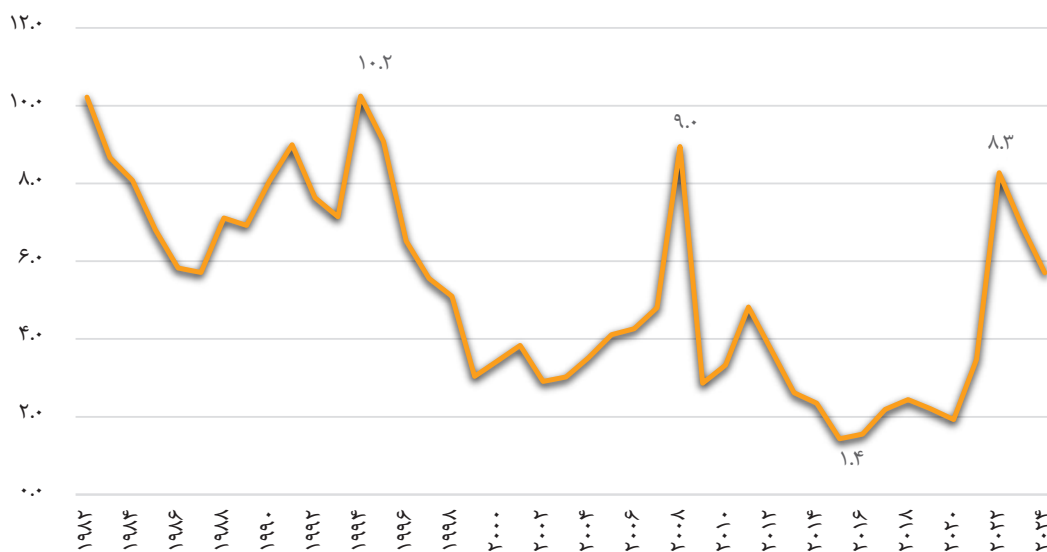
در سال ۲۰۲۴ تورم جهانی به روند کاهشی خود ادامه داد، که این امر ناشی از آغاز روند کاهشی قیمت انرژی و مواد غذایی (بعد از افزایش ناشی از جنگ روسیه-اوکراین)، بهبود زنجیره‌های تأمین و تأثیر سیاست‌های انقباضی بانک‌های مرکزی بود. در نتیجه، تا اواخر سال ۲۰۲۴ تورم کلی در بیش از ۶۰ درصد از اقتصادها در سطح هدف یا کمتر از آن قرار داشت و در دیگر کشورها تنها اندکی بالاتر از سطح هدف باقی ماند. در بسیاری از اقتصادهای پیشرفته به دلیل آغاز روند کاهشی قیمت سوخت در طول سال (بعد از افزایش ناشی از جنگ روسیه-اوکراین) و تثبیت قیمت مواد غذایی، تورم سالانه به زیر سطح هدف رسید. در اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه تورم کلی (با وجود افزایش موقتی آن در برخی اقتصادها در نیمه دوم سال) همچنان کاهش یافت و تا اواخر سال ۲۰۲۴ به فاصله یک واحد درصدی از سطح پیش از همه‌گیری کرونا رسید. بانک جهانی پیش‌بینی می‌کند که این کاهش در اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه ادامه یابد، به طوری که سهم کشورهایی که تورم بالاتر از سطح هدف دارند، در سال ۲۰۲۵ به پایین‌ترین سطح خود از اوج تورم در سال ۲۰۲۲ برسد. پیش‌بینی بانک جهانی حاکی از آن است که تورم جهانی به‌طور متوسط به ۲.۷ درصد در سال‌های ۲۰۲۵-۲۰۲۶ کاهش یابد. با این حال، به سبب نااطمینانی‌های بالای جهانی و احتمال تغییرات چشمگیر در سیاست‌های مالی و افزایش تعرفه‌ها، تورم جهانی می‌تواند مسیره‌های احتمالی متفاوتی را در پیش بگیرد.

واحد: درصد

نرخ تورم در مناطق جهان

منطقه	۲۰۲۲	۲۰۲۳	۲۰۲۴	پیش بینی ۲۰۲۵
کشورهای توسعه یافته	۷,۳	۴,۶	۲,۶	۲,۱
اروپا	۸,۴	۵,۴	۲,۴	۲
کشورهای نوظهور و در حال توسعه	۹,۶	۸,۱	۷,۸	۵,۶
خاورمیانه و آسیای مرکزی	۱۳,۴	۱۵,۶	۱۴,۶	۱۰,۷
آمریکای لاتین و دریای کارائیب	۱۴,۲	۱۴,۸	۱۶,۸	۸,۵
کشورهای صحرای آفریقا	۱۵,۲	۱۷,۶	۱۸,۱	۱۲,۳

نمودار زیر میانگین نرخ تورم را در جهان طی سال‌های ۱۹۸۲ تا ۲۰۲۴ نشان می‌دهد. در سناریوی پایه‌ای که بانک جهانی در نظر گرفته است، انتظار می‌رود که تورم تحت تأثیر کاهش تورم هسته^۱ به روند نزولی خود ادامه دهد چراکه تقاضا برای خدمات تعدیل می‌شود، بازارهای کار متعادل‌تر می‌شوند و رشد دستمزدها کاهش می‌یابد. این روند با افت بیشتر قیمت کالاهای اساسی همراه خواهد بود. هرچند تضمینی برای وقوع این سناریوی مدنظر بانک جهانی وجود ندارد به ویژه آنکه احتمال وقوع جنگ تعرفه‌ای با روی کار آمدن ترامپ بسیار افزایش پیدا کرده است.

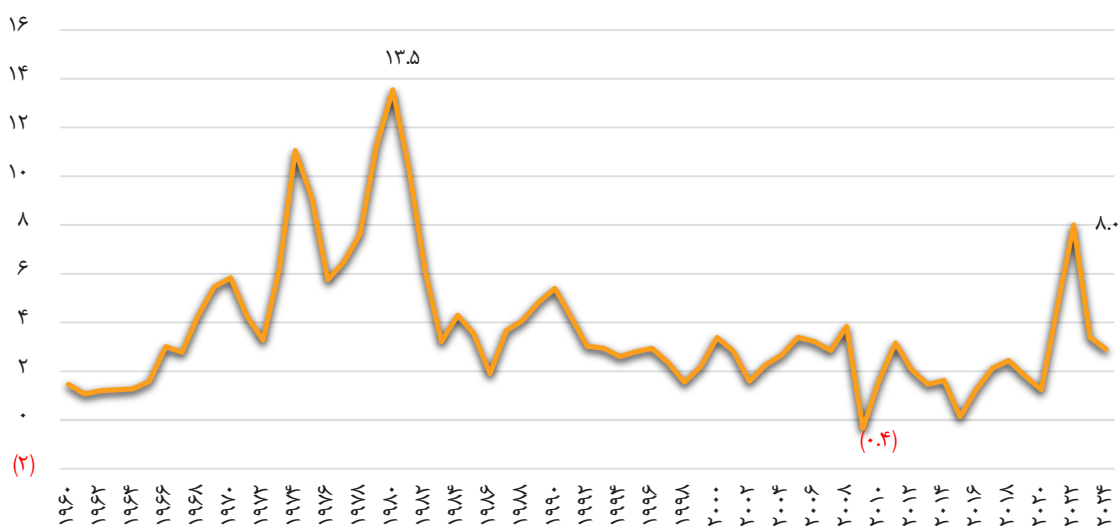

روند نرخ تورم جهان

۱-۲-۲) تورم آمریکا

در سال ۲۰۲۴ نرخ تورم در آمریکا به روند کاهشی خود ادامه داد. به طوری که تورم از ۳,۴ به ۲,۹ درصد در انتهای ۲۰۲۴ رسید. اما کماکان بالاتر از هدف‌گذاری فدرال رزرو یعنی ۲ درصد است. در این روند، بازار کار و سیاست‌های پولی نقش مهمی داشتند. هرچند که افزایش دستمزدها و تقاضای قوی برای خدمات در نیمه دوم سال موجب شد که کاهش تورم کندتر از حد انتظار باشد. نتیجه روند کاهشی تورم در سال ۲۰۲۴ آن شد که فدرال رزرو در سه گام اقدام به کاهش نرخ بهره از سطح ۵,۵ به ۴,۵ درصد کرد. نمودار زیر نرخ تورم در اقتصاد آمریکا را از سال ۱۹۶۰ تا سال ۲۰۲۴ نشان می‌دهد. بالاترین نرخ تورم آمریکا مربوط به سال ۱۹۸۰ با رقمی برابر با ۱۳,۵ درصد می‌باشد. در سال‌های ۱۹۷۴، ۱۹۷۹، ۱۹۸۰ و ۱۹۸۱ اقتصاد آمریکا نرخ تورم بیشتر از ۱۰ درصد را تجربه کرده است. در سال ۲۰۰۹ نیز نرخ تورم در آمریکا برابر با ۰,۴- درصد ثبت شده است.

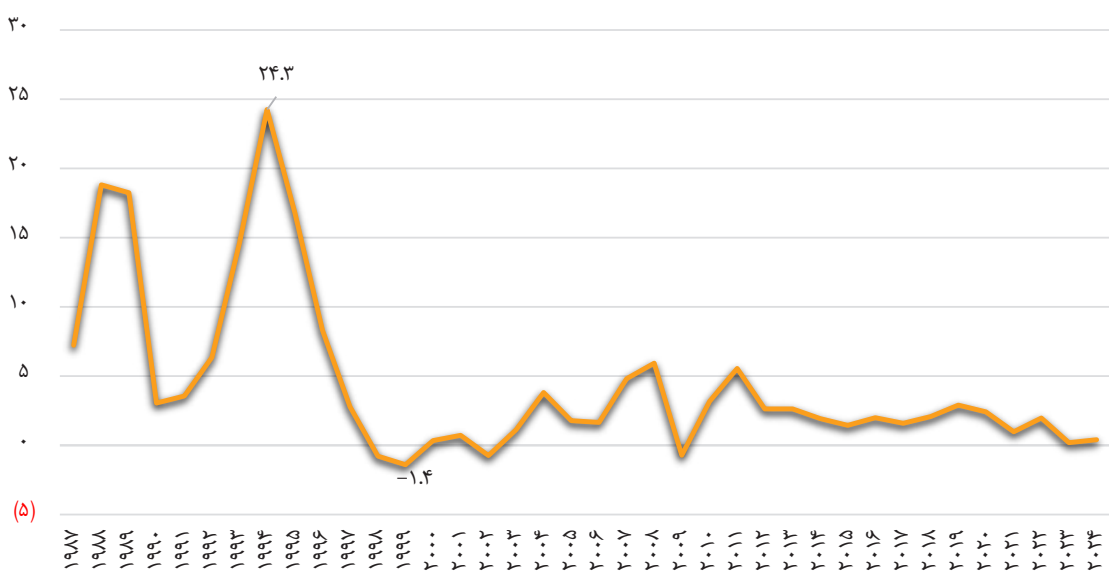
۱ - تورم هسته (Core Inflation) معیاری از نرخ تورم است که تغییرات قیمت‌های نوسانی مانند مواد غذایی و انرژی را از محاسبات حذف می‌کند. این شاخص به سیاست‌گذاران و اقتصاددانان کمک می‌کند تا روندهای پایدارتر تورم را شناسایی کرده و تأثیر سیاست‌های پولی را بهتر ارزیابی کنند.

رشد نرخ تورم آمریکا

۲-۲-۲ تورم چین

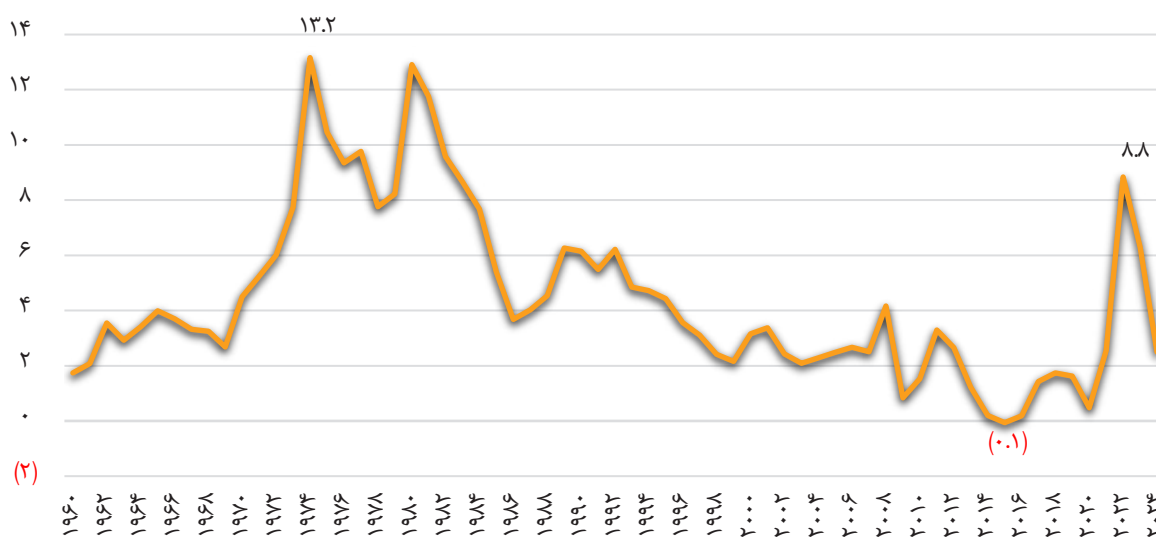
تورم چین در سال ۲۰۲۴ در حدود ۰,۴ درصد برآورد شده است (اندکی بیش تر از ۰,۲ درصد نسبت به سال قبل) عواملی نظیر ضعف در تقاضای داخلی، ظرفیت مازاد تولید و رکود در بخش مسکن و املاک منجر به چنین نرخ تورم پائینی در اقتصاد چین شده‌اند که با سطح هدف‌گذاری شده توسط بانک مرکزی چین فاصله دارد. در همین راستا دولت چین در حال اقدامات حمایتی برای رونق بخشیدن به اقتصاد است. این موضوع سبب شده است تا بانک جهانی برای سال آینده میلادی نرخى در حدود ۱,۶ درصد را برای تورم چین پیش‌بینی کند. نمودار زیر تورم چین را طی سال‌های ۱۹۸۷ الی ۲۰۲۴ نشان می‌دهد. بیشترین نرخ تورم چین مربوط به سال ۱۹۹۴ می‌شود، با رقمی در حدود ۲۴,۳ درصد. همچنین در سال‌های ۱۹۸۸، ۱۹۸۹، ۱۹۹۴ و ۱۹۹۵ به ترتیب تورم‌هایی برابر با ۱۸,۸، ۱۸,۲، ۱۶,۸ و ۱۴,۶ درصد را تجربه کرده است. در سال‌های ۱۹۹۹، ۲۰۰۲ و ۲۰۰۹ نرخ تورم در اقتصاد چین منفی بوده است. میانگین سالانه نرخ تورم در اقتصاد چین نیز از سال ۱۹۸۷ تا سال ۲۰۲۴ معادل ۴,۵ درصد است.

رشد نرخ تورم چین

۳-۲-۲) تورم اروپا

نمودار زیر تورم اروپا را از سال ۱۹۶۰ تا ۲۰۲۴ بر اساس اطلاعات بانک جهانی نشان می‌دهد. بالاترین نرخ تورم در اروپا مربوط به سال ۱۹۷۴ با رقمی برابر ۱۳٫۲ درصد بوده است. در سال‌های ۱۹۷۴، ۱۹۷۵، ۱۹۸۰ و ۱۹۸۱ نرخ تورم بیشتر از ۱۰ درصد اعلام شده است. همچنین در سال ۲۰۱۵ اقتصاد اروپا با نرخ تورم منفی مواجه بوده است. میانگین نرخ تورم از سال ۱۹۶۰ تا سال ۲۰۲۴ نیز ۴٫۵ درصد محاسبه شده است.

روند نرخ تورم اروپا

۲- با توجه به اینکه تا تاریخ تهیه این گزارش، دیتای مربوط به تورم در سال ۲۰۲۴ توسط بانک جهانی به صورت کامل منتشر نشده برای این سال از دیتای صندوق بین‌المللی پول استفاده شده است.